

Zaburzenia zachowania u dzieci

Dla pełnego rozumienia problemu należy zwrócić uwagę na kilka definicji pojęcia zaburzenia zachowania. O. Lipkowski *zaburzenia zachowania, niedostosowanie społeczne, zaniedbanie moralne, trudności wychowawcze, zachowania dewiacyjne to pojęcia, które są stosowane w języku socjopedagogiki, socjologii, kryminologii, psychologii i pedagogiki dla określenia pewnych negatywnych zjawisk życia społecznego. Różnorodność użyć wprowadziła chaos terminologiczny i wieloznaczność proponowanych określeń*¹. Autor proponuje, żeby zamiast terminu *społeczne niedostosowanie*, używać określenia: *zaniedbanie, zaburzony w zachowaniu się, trudny pod względem wychowawczym*².

Według J. Konopnicki można uznać, że dziecko z zaburzeniami zachowania cechuje kilka zasadniczych postaw: *wrogość w stosunku do dorosłych lub do dzieci, gwałtowność reakcji nieadekwatnych do działających w danej sytuacji bodźców, agresywność, negatywizm. Przede wszystkim nie działa ono w swoim najlepszym interesie, co jest wynikiem (i przyczyną) stanów frustracyjnych. Reakcje takiego dziecka są skomplikowane, trudne do przewidzenia, co w konsekwencji powoduje u niego poczucie braku sukcesu – głównego motoru działania. Dalszym następstwem tego skomplikowanego łańcucha przyczyn i skutków jest brak zadowolenia, czucie się nieszczęśliwym*³.

Najczęściej o zaburzeniach zachowania mówi się wtedy, gdy zachowanie nie zaspokaja potrzeb osobistych jednostki lub gdy nie wypełnia w sposób akceptowany przez społeczeństwo ról społecznych⁴. Rozpoznanie znajduje zastosowanie w określeniu niepsychotycznego zespołu zachowań dzieci i młodzieży, stanowiącego odchylenie od normalnego zachowania. W takim zachowaniu zawarty jest element pewnej trwałości czy może raczej długotrwałości, jednak z możliwością różnego stopnia poprawy, a nawet normalności⁵.

M. Grzegorzewska opisuje nastawienie dziecka przejawiającego niedostosowane społecznie następująco: *przejawia negatywne tendencje społeczne, niezyczliwe stosunki do człowieka, stale popada w konflikty z otoczeniem, najczęściej na tle stosunku do człowieka, cudzego*

¹ K. Zajączkowski, *Profilaktyka zachowań dewiacyjnych dzieci i młodzieży*, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2001, s. 34.

² O. Lipkowski, *Pedagogika Specjalna*, PWN, Warszawa 1979, s. 105.

³ J. Konopnicki, *Niedostosowanie społeczne*, PWN, Warszawa 1971, s. 20-21.

⁴ A. Lewicki (red.), *Psychologia kliniczna*, PWN, Wyd. 4, Warszawa 1978, s. 237.

⁵ A. Popielarska (red.), *Psychiatria wieku rozwojowego*, PZWL, Wyd. 2 uzup., Warszawa 1989, s. 118.

*mienia, regulaminów, norm i zarządzeń, nieumiejętność zżycia się z grupą. Wyklamywanie się, zrzucanie winy. Niechęć do pracy i nauki. Życie chwilą, przygodą, awanturą*⁶.

Podobne symptomy zaburzenia zachowania wymieniają M. Orwid oraz K. Pietruszewski, według których zaburzenia zachowania cechuje zmienność nastroju z tendencją do jego obniżenia, nadaktywność, chaotyczne poszukiwanie nowych bodźców, drażliwość, arogancja i bezpardonowość w słowach, co może być źródłem konfliktów z otoczeniem szczególnie z osobami dorosłymi. Z czasem pojawiają się trudności szkolne, zaległości w nauce, wagary, czasem wręcz porzucenie szkoły, ucieczki z domu. Nierzadko dorastająca młodzież poszukuje zaspokojenie potrzeb w grupach negatywnego odniesienia, używa alkoholu i narkotyków⁷.

Pojedyncze zachowania aspołeczne lub przestępcze same w sobie nie stanowią postawy do rozpoznania, które warunkuje trwałość wzorca zaburzenia zachowania⁸.

Opracowała: Natalia Batorska

⁶ O. Lipkowski, *Resocjalizacja*, WSiP, Warszawa 1987, s. 25.

⁷ M. Orwid, K. Pietruszewski, *Psychiatria dzieci i młodzieży*, Wyd. Collegium Medicum UJ, Kraków 1993, s. 135.

⁸ B. Urban, *Zaburzenia zachowania i przestępczość młodzieży*, Wyd. UJ, Kraków 2000, s. 17-18.

Bibliografia

1. Konopnicki J., *Niedostosowanie społeczne*, PWN, Warszawa 1971.
2. Lewicki A. (red.), *Psychologia kliniczna*, PWN, Wyd. 4, Warszawa 1978.
3. Lipkowski O., *Pedagogika Specjalna*, PWN, Warszawa 1979.
4. Lipkowski O., *Resocjalizacja*, WSiP, Warszawa 1987.
5. Orwid M., Pietruszewski K., *Psychiatria dzieci i młodzieży*, Wyd. Collegium Medicum UJ, Kraków 1993.
6. Popielarska A. (red.), *Psychiatria wieku rozwojowego*, PZWL, Wyd. 2 uzupełn., Warszawa 1989.
7. Urban B., *Zaburzenia zachowania i przestępczość młodzieży*, Wyd. UJ, Kraków 2000.
8. Zajączkowski K., *Profilaktyka zachowań dewiacyjnych dzieci i młodzieży*, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2001.